

**К.е.н. Прімерова О.К.**

*Національний університет «Києво-Могилянська академія», Україна*

**Кириченко А.О.**

*Національний університет «Києво-Могилянська академія», Україна*

## **Проблеми та перспективи розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні**

Необхідною умовою розвитку будь-якої правової держави є гармонійне соціальне забезпечення її громадян та гарантований соціальний захист непрацездатних категорій населення. Особливої уваги потребує питання забезпечення людей пенсійного віку, які не мають змоги працювати та не є податкоспроможними та часто потребують фінансової підтримки з боку держави.

В Україні пенсійна система досі залишається застарілою та неефективною. Проблеми постійного дефіциту Пенсійного Фонду, низького рівня пенсій та значного навантаження на працюючих громадян вимагають негайного вирішення. Проведення пенсійної реформи в Україні повинно створити необхідні умови задля підвищення рівня пенсійних виплат, доцільного розподілу обов'язків між державою, працедавцями та соціальними працівниками щодо захисту пенсіонерів, а також залучення накопичуваних пенсійних коштів для проведення інвестиційної політики та політики економічного зростання.

Належно реформована пенсійна система України має потенціал стати більш ефективною, проте варто не виключати можливість виникнення певних ризиків та загроз у сфері пенсійного забезпечення. Детальне вивчення та структуризація цих ризиків дадуть змогу зменшити їх негативний вплив. Основними загрозами для сфери пенсійного забезпечення є погіршення

демографічної та політичної ситуацій в країні, низький рівень заробітних плат, високий рівень безробіття та інфляції, девальвація національної валюти тощо.

Значною проблемою є те, що реформи пенсійного законодавства України, які були проведені в останні п'ять років, не становлять собою виважений аналіз стану та потреб податкоспроможного населення та громадян пенсійного віку – вони є наслідком бюрократизму та жорстких вимог міжнародних фінансових організацій для швидшого покриття зовнішньої заборгованості перед ними. Наведена ситуація становить велику загрозу збоку довіри населення до дієвості вітчизняної економіки. Перетворення в сфері пенсійного забезпечення повинні мати глибокий структурний характер, забезпечити перебудову багатьох сфер життя населення, а не лише збільшувати віковий поріг для виходу на пенсію та загальний податковий тягар на працююче населення.

На даний момент головною метою реформування пенсійної системи є покращення механізму індексації пенсій задля підняття рівня життя пенсіонерів та запобігання їхньої бідності. Чинна пенсійна система є неефективною, оскільки співвідношення між сплатою пенсійних внесків та розміром одержаних виплат є досить незначним. Населення сприймає пенсійні внески як податки загалом, а отже намагається певним чином мінімізувати їхню сплату або ж уникнути [1].

За останні роки економіка України пережила етапи і зростання, і падіння, однак не досягла стійкої стабільності. Навантаження пенсійного забезпечення все ще лягає на Пенсійний фонд, бюджет якого має постійний дефіцит через наявність бюрократичних схем та модель функціонування якого не дозволяє запобігти інфляційним ризикам та призводить до дефіциту коштів, який, у свою чергу, покривається з Державного бюджету України.

Проведення пенсійної реформи в сучасній Україні ускладнюється ризиком не лише посилити традиційні загрози дореформеної системи, але й також доповнити їх додатковими новітніми загрозами, притаманними лише накопичувальній пенсійній системі. Зокрема, актуалізуються загроза

дестабілізації вітчизняних фінансового та особливо фондового ринків, проблема знецінення пенсійних накопичень внаслідок інфляційних процесів.

Значною прогалиною у сфері становлення системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні є низький рівень проінформованості населення. Представники державних органів у сфері пенсійного забезпечення не співпрацюють з громадянами на шляху до підвищення економічної обізнаності останніх. Більшість платників податків навіть не усвідомлюють, що в Україні вже давно є можливість співпрацювати з недержавними пенсійними фондами, а та частина, що певним чином ознайомена з подібною інформацією – не спроможна ризикувати своїми заощадженнями в умовах політичної та економічної нестабільності держави.

Серед рекомендацій, необхідних для підвищення ефективності системи пенсійного забезпечення в Україні можна виділити наступні [2, 3, 4, 5]:

- підтримка в рамках солідарної системи прийнятних пропорцій між кількістю пенсіонерів та тих, хто сплачує внески, між розміром пенсій та доходами працюючого населення;
- розробка чіткої стратегії створення нових робочих місць із гідними умовами оплати;
- перегляд податкової політики держави та посилення контролю задля зменшення несплати податків та ЄСВ;
- проведення інформативно-роз'яснювальної роботи для громадян, щоб висвітлити цілі всіх реформ і сформулювати свідоме ставлення населення до сплати податків та ЄСВ;
- розробка заходів, спрямованих на зменшення «тінізації» доходів населення;
- сприяння підвищенню розміру зарплат та інших доходів населення, аби громадяни мали змогу не лише сплачувати податки, а й могли робити певні заощадження в фінансових установах;
- підвищення інвестиційної привабливості фінансових інструментів для вкладення коштів накопичувальних пенсійних програм, що в свою чергу

сприятиме скорішому подоланню фінансової кризи. Серед таких інструментів можуть бути довгострокові державні облігації, що індексуються на рівень інфляції. Підвищена кількість цих облігацій не тільки сприятиме покращенню управління активами пенсійних фондів, а й позитивно впливатиме на розвиток фінансового ринку в цілому.

Дотримання наведених рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності функціонування вітчизняної пенсійної системи, кращому соціальному захисту населення, а також стимулюванню інвестиційної діяльності на фінансовому ринку за участі недержавних пенсійних фондів і, відтак, сприятиме економічному зростанню в Україні.

#### Література:

1. Приймак В. І. Шляхи реформування пенсійної системи України [Електронний ресурс] / В. І. Приймак – Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/priymak-vi-shlyahi-reformuvannya-pensiynoyi-sistemi-ukrayini/>.
2. Гушак Я. В. Ризики в діяльності недержавних пенсійних фондів [Електронний ресурс] / Я. В. Гушак – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=301>.
3. Якімова А. М. Проблеми та шляхи вдосконалення діяльності фондів соціального страхування в Україні [Електронний ресурс] / А. М. Якімова, В. А. Горб – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=724>.
4. Системний аналіз формування державної політики в умовах макроекономічної дестабілізації/за ред. д-ра економ. наук. проф. І.Г. Лук'яненко. – К.: НаУКМА, 2017.- 464 с.
5. Primierova O., Abakumova I. Dynamics of propensity to personal financial savings in the post-crisis period: case of Belarus and Ukraine // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. – 2014. – №. 159. – С. 72-78.